

ФОРМИРАЊЕ КОСМЕТСКОГ УДАРНОГ ПАРТИЗАНСКОГ БАТАЉОНА И ЊЕГОВА ДЈЕЛАТНОСТ НА ПОДРУЧЈУ АНДРИЈЕВИЦЕ 1944. ГОДИНЕ

У току прве двије године народноослободилачког рата, на Косову и Метохији није било услова за оснивање и дјеловање активних партизанских јединица. Због тога је делегат Врховног штаба НОВ и ПОЈ Светозар Вукмановић-Темпо наредио 15. априла 1943. године да се у сусједним областима формирају народноослободилачки одреди у које би ушло људство са Косова и Метохије са задатком да дјелују у правцу ове покрајине. Један од таквих одреда требало је, према наредби делегата Врховног штаба, формирати на терену Плав—Гусиње—Исток, који би са дјеловао са одредом који би се формирао у Баковичкој Малесији и повезао се са јединицама Скадарске оперативне зоне у Албанији.¹

Оснивање ових јединица било је нужно извести и због тога што је на подручју Косова и Метохије окупатор са квислинзима спроводио страشان терор над свим лицима за која се сумњало да сарађују са НОП-ом. То људство које је у већини илегално живјело требало је извести са овог терена и ангажовати га на другим теренима гдје је за то било више услова. Спровођење у живот ове замисли било је прилично отежано због терора и јаких реакционарних снага, како у Метохији тако и на плавско-гусињском терену.

Пребацивање позадинаца у току 1943. и почетком 1944. год.

У вези са изложеним организовано је пребацивање људства са терена Пећи за Црну Гору, преко веза из Баковачке Малесије, а дјелимично и преко Рожаја. У духу наведене наредбе делегата Врховног штаба, руководство народноослободилачког покрета на Космету отпочело је са формирањем првих герилских група. Тако је крајем марта 1943. у Баковичкој Малесији формирана чета „Бајрам Цури“, која је око 2. јула дошла на плавско-гусињско подручје одакле је успоставила везу са партијском организацијом у Пећи.² Крајем априла 1943. године формирана је Плавска герилска група, која је почетак своје активности обиљежила истицањем црвених застави изнад Плава уочи 1. маја 1943. године.³

¹ Архив Историјске комисије Покрајинског комитета Савеза комуниста Србије за Косово и Метохију у Приштини (у даљем тексту: АИК ПКП), ин. бр. 918.

² Архив Војноисторијског института ЈНА у Београду, кут. бр. 1412, бр. р. 11—2; АИК ПКП, ин. бр. 188.

³ Исто.

Највећи покушај за пребацивање герилаца извршен је око 6. јула 1943. године. Организован је полазак групе од преко 80 људи са терена Пећи преко планине Копривника на плавско-гусињско подручје ради спајања са четом „Бајрам Цури“ и Плавском герилском групом. Ова група, због гломазности и недовољно брижљиве организације припрема и пребацивања, ускоро је откривена. На Копривнику група је нападнута и разбијена. У току напада и полицијске хајке у циљу хватања групе погинула су 4 припадника овог неуспјелог похода. Око 40 је похватано и затворено, а један број је успио да под отежаним условима настави илегални рад. Непријатељ је заплјиенио читаву архиву, коју су учесници похода понијели са собом.⁴

Непосредно последице овог неуспјелог покушаја извршене су припреме за поход друге групе истим правцем и са истим циљем.⁵ Тај поход, као и наредни, изродио се искључиво са мањим групама како би се пребацивање успјешније извршило. Око 4. августа 1943. год. пошло је 11 илегалаца из Пећи на плавско-гусињско подручје гдје су се спојили са Плавском герилском групом и са њом заједно формирали Плавску чету, која затим улази у Беранско-андријевички батаљон, а неки се одвајају за рад у позадини.⁶

Када су јединице Другог корпуса НОВЈ продрле у Црну Гору у јесен 1943. год., ослободивши прилично велику територију на границама Метохије, створени су повољнији услови за масовније пребацивање на тај терен. Тада је уследило писмо штаба Другог корпуса, од 14. октобра 1943. год., у којем је прихваћен захтјев Главног штаба НОВ и ПО за Косово и Метохију да се на слободну територију Црне Горе врши пребацивање људства из Метохије и укључи у јединице Народноослободилачке војске.⁷ Овим се жељело постићи да се припадници НОП-а склоне од све јачих удара реакције и да им се омогући да са пушком у руци воде борбу против окупатора и квислинга.⁸

У децембру 1943. год. преко Рожаја стижу у Беране три позадинска радника. Двојица иду у Комски одред, а један остаје као позадински радник у Беранама.

Од Ибарског одреда, који је дјејствовао у Ибарској долини и био разбијен код села Гувништа 14. новембра 1943. год., успјели су да се пребаце на слободну територију Црне Горе четири борца (двојица крајем јануара 1944. год. преко Малесије, а друга дво-

⁴ АИК ПКП, ин. бр. 188.

⁵ АИП, ПКП, ин. бр. 188.

⁶ Радован Лекић, Андријевички срез 1941—1944, изд. 1961, стр. 350—353, 385 и 408. Беранско-андријевички батаљон основан је 15. маја 1943. год. са укупно 150 бораца.

⁷ Зборник докумената и података о народноослободилачком рату (у даљем тексту: Зборник), том I, књ. 5, док. 103.

⁸ За овај рад коришћене су и стенографске билијешке о Косметовском батаљону у Андријевичи, које се чувају у ИК ПКП, од 29. и 30. маја 1961. год., 23. новембра и 4. децембра 1962. год.

јица 2. априла 1944. год. преко Рожаја). Међу њима су били командант разбијеног одреда Миладин Радуловић-Крцун и комесар Копачничког одреда из 1941. год. Душан Томовић.⁹

Средином јануара 1944. године из Ђаковичке Малесије полази за Црну Гору Павле Јовићевић-Раде, политички секретар ОК КПС за Косово и Метохију, како би успоставио чвршће везе са штабом Другог корпуса у циљу пребацивања људства и сарадње у акцијама.¹⁰ С њим полази група од шест бораца. Отуда су се и касније пребацивале групе бораца, било као веза, било да се укључе у јединице НОВ и ПОЈ на том терену.

Из Пећи је пошла, почетком априла 1944. год., група од три илегалца и дошла у Беране. Сви су они привремено остали да раде у позадини као политички радници.

Поред поменутих група које су се пребацивале, треба напоменути да су се на територији Црне Горе и одраније налазили поједини људи из Метохије, који су се због ратних околности пребацили и били укључени у јединице НОВ и ПОЈ, мада је у току пребацивања прилично њих изгинуло.

Према томе, у Црној Гори, на слободном подручју Андријевица—Беране—Колашин, налазило се почетком априла 1944. год. око 30 другова. За њих је постигнут споразум са штабом Другог корпуса да се, кад се укаже потреба, ставе на располагање Главном штабу НОВ и ПО за Косово и Метохију.

Офанзива априла 1944. и Косметска чета

Почетком априла 1944. год. отпочела је непријатељска офанзива њемачких јединица са квислиншким снагама у Црној Гори на слободну територију са праваца: Никшић—Даниловград—Подгорица, Бијело Поље—Беране и од Плава, Гусиња и Мурина, да би у обухвату уништила снаге НОВ и ПОЈ.¹¹ Снаге Другог корпуса НОВ и ПОЈ морале су извршити извјесна прегруписавања својих снага и напустити дијелове слободне територије, да би касније прешле у контраофанзиву. Њемачке јединице, четници и недићевци заузели су 13. априла 1944. год. Беране и Бијело Поље. Због овакве ситуације Први батаљон Пете црногорске бригаде са њеним штабом био је принуђен да се из Андријевице 15. априла 1944. год.¹² евакуише у правцу Матешева ради спречавања дјејства непријатеља из правца Подгорице и спајања са осталим јединицама бригаде. Непријатељско надирање од Мурина и Берана остале су да спречавају јединице Комског НОП одреда и један батаљон формиран од одборника народне власти.

⁹ АИК ПКП, ин. бр. 614.

¹⁰ АИК ПКП, ин. бр. 289.

¹¹ Зборник, том III, књ. 7, док. 163, 168, 169, 176, 182, 191 и 196.

¹² Зборник, том III, књ. 7, док. 166, 188, 220 и 225.

Овај батаљон и одред нијесу имали довољно снага да се одупру непријатељу, тако да је већ 21. априла 1944. год. непријатељ наступио у рејон Андријевице.¹³

За вријеме прегруписивања снага Другог корпуса дошло је до прикупљања група са Косова и Метохије из Берана, Андријевице и Колашина, које су биле добиле задатак да се издвајају из осталих јединица. Из Берана оне полазе за Андријевицу, 13. априла 1944. год., у којој се формира чета од око 25 бораца. Ова чета 15. априла 1944. одступа преко Матешева за Колашин. До Матешева одступа са Првим батаљоном Пете црногорске бригаде. У Колашин стиже 16. априла 1944, гдје јој се прикључује још једна група, тако да их је укупно било око 30 бораца. Из Колашина последије два-три дана врши марш у правцу Морачког манастира, одакле се последије краћег задржавања враћа у Колашин.

Јединице Другог корпуса последије прегруписивања почињу 21. априла 1944. јача офанзивна дјејства и принуђавају непријатељске снаге на повлачење ка ранијим базама.¹⁴ Андријевица је ослобођена 27. априла 1944. год., а затим су предузете акције даљег дјејства и чишћења. Ослобођено је Бијело Поље, 28/29. априла, а затим, 4/5. маја 1944. год., Беране.¹⁵ Из околине Андријевице протјерани су остаци четника, а до 9. маја раније слободно андријевичко подручје било је поново ослобођено.¹⁶ Седма црногорска бригада, која је дјејствовала на терену Андријевице од 2. до 9. маја, добила је нове задатке, а сређивање прилика на том терену преузеле су локалне јединице и Косметска чета која долази из Колашина.¹⁷

Косметска чета, у којој су била два вода, задржала се око 20 дана у Колашину, гдје је чувала важније објекте (мостове, централу и др.). Са борцима се изводила војна и политичка настава. Уочи 1. маја 1944. год. борци су организовали приредбу у Колашину. Око 10. маја чета је из Колашина пошла за Андријевицу, коју су биле напустиле јединице Седме црногорске бригаде. У Андријевици, све до 24. маја 1944, сарађивала је са локалним органима и јединицама, а отада и са Другом пролетерском бригадом, која је дошла на тај терен.¹⁸

Последије доласка у Андријевицу послата је курирска група од четири борца на терен Пећи, да би прихватила припаднике НОП-а и довела их у ову јединицу. Она је успјела да у току ноћи 17/18. и 18/19. маја 1944. год. изведе из Пећи на планину Копривник 30 припадника (при поласку из Пећи за вријеме га-

¹³ Радован Лекић, Андријевички срез 1941—1944, итд. 1961, стр. 462—468.

¹⁴ Зборник, том III, књ. 7, док. 198, 204, 209, 210, 211, 214, 219 и 227.

¹⁵ Зборник, том III, књ. 7, док. 206, 215, 228 и 251.

¹⁶ Радован Лекић, Андријевички срез 1941—1944, итд. 1961, стр. 462 и 468.

¹⁷ Зборник, том III, књ. 7, док. 232, 239, 240 и 251.

¹⁸ Зборник, том III, књ. 7, док. 253 и 254.

жења ријеке Бистрице утопио се један припадник).¹⁹ Са Копривника читава група од 30 људи врши марш и 21. маја 1944. год. стиже у Андријевицу.

Послије кратког времена, 26. маја, упућена је поново курирска група за Пећ, одакле је са успјехом довела око 35 људи.²⁰

У чети се окупљало људство и са других страна. Дошла је једна група интернираца преко Колашина и једна група од 12 радника која се налазила на раду у Руговској клисури на сјечи шуме. Долазиле су и групе из Ђаковичке Малесије. Један број бораца се прикључио са терена Андријевице и Плава. Тако је у јединици крајем маја 1944. год. било око 130 бораца.

Формирање батаљона

Прикупљањем људства у чету поставило се као нужно да се формира јединица вишег организационог облика. Због тога се, одмах по доласку друге групе из Пећи, пришло оснивању веће формацијске јединице, Косметског ударног партизанског батаљона, са три чете, од којих је једна била митраљеска. Борци батаљона били су прилично добро наоружани. Снабдијевање оружјем и одјећом вршено је преко штаба Другог корпуса у Колашину. Батаљон, подијељен на чете и водове, добио је чврст облик војне формације, а пошто је био добро наоружан, био је спреман за извођење борбених акција већих размјера.

За вријеме свог постојања батаљон је био потчињен непосредно Главном штабу НОВ и ПО за Косово и Метохију, преко Павла Јовићевић-Рада, секретара ОК КПС за Косово и Метохију који се налазио заједно са батаљоном. Он је одржавао стални контакт радио-везом са Врховним штабом НОВ и ПОЈ и са неким члановима Покрајинског комитета КП за Србију који су се тада налазили у Црној Гори. У војном погледу био је такође везан преко Павла Јовићевића са штабом Другог корпуса, а у Андријевици је координирао своје акције, од 24. маја 1944. год., са Другом пролетерском бригадом.

Војничко обучавање бораца и идејно-политички рад

У Колашину, при штабу Другог корпуса и при штабовима дивизија, организовани су, првих мјесеци 1944. год., официрски, а при штабовима бригада подофицирски курсеви на којима су се обучавала војна лица за официрске и подофицирске дужности у јединицама.²¹

¹⁹ АИК ПКП, ин. бр. 749. Утопила се Љубица Петровић Хаха.

²⁰ Исто, ин. бр. 749 и 874.

²¹ Први једномјесечни курс почео је 20. јануара 1944. год. у Колашину. Види Зборник, том III, књ. 7, док. 10, 12, 50 и 61.

На овим курсевима обучавани су и будући руководиоци Косметске чете, а касније батаљона.

У другој половини маја и скоро у читавој првој половини јуна 1944. год. није било офанзивних акција непријатељских снага из правца Пећ — Чакор — Мурино на слободно подручје Андријевице. Овај период је искоришћен за интензивну војну обуку борачког састава. Наставу и вјежбе изводили су војни руководиоци који су свршили официрске курсеве и други који су се за то показали способни. Обука је вршена строго по предвиђеном плану и програму. Са борачким саставом вршено је гађање и извођени војни маневри. Ово је било нужно јер је највећи дио људства био млад, без војничке обуке и искуства. Даље, било је предвиђено да ова јединица, кад сазрелу услови, пође ка Метохији. Зато је њен борачки састав требало изградити за руководећи кадар намијењен новим јединицама које би се основале мобилизацијом људства у Метохији. Ово је наметало потребу да се војна обука врши што темељније, интензивније и са строгом дисциплином.

Иако је сав борачки састав до тада радио на разним позадинским и војним дужностима, са њим се интензивно радило на идејно-политичком пољу. Појединци су, прије формирања косметске јединице, завршили партијске курсеве који су организовани од стране ПК КП за Црну Гору и штаба Другог корпуса. Они су доласком у чету, односно батаљон, одржавали политичку наставу борачком саставу.

Секретар ОК КПС за Косово и Метохију организовао је групу бораца која је умножавала марксистичку литературу. Ово је вршено како за потребе изградње бораца у батаљону тако и за друге војне јединице, прије свега за косовско-метохијске у Ђаковичкој Малесији.

Био је формиран Политички биро који је организовао политички рад. Поред осталог, овај биро је имао задатак да припрема људе за пријем у чланство КПЈ, за кандидате Партије и за чланство СКОЈ-а. Но, треба напоменути да је већа половина бораца била организована прије доласка. За пријем у чланство КПЈ и СКОЈ-а није се узимао за мјерило само тадашњи рад него и раније, у некој војној јединици и позадини.

Сви борци, изузев њих тридесетак, били су чланови и кандидати КПЈ (око 46%) и чланови СКОЈ-а (око 30%). Али и борци необухваћени у чланство КПЈ и СКОЈ-а били су идејно везани за КПЈ. Ријетко је која јединица Народноослободилачке војске имала у оно вријеме овако висок однос броја организованих у односу на неорганизоване.

Колико је било нужно припремити борце војнички, још је нужније било припремити их политички, да би што успјешније могли политички дјеловати у Метохији у циљу разбијања утицаја домаће реакције, а нарочито у разбијању јако изражених

шовинистичких страсти потпирираних свим средствима од окупатора. На тај начин, идејно-политичким обучавањем изграђиван је будући политички кадар.

Постојала је и културно-умјетничка екипа у којој се нарочито истицала драмска секција. Екипом је руководио Културно-умјетнички одбор. Екипа је у Колашину, а затим у Андријевици, одржавале за борце и за народ приредбе, које су, поред културно-умјетничког, имале и политички карактер: разобличавање четника и свих квислинга њемачког фашизма, истицање улоге борца Народноослободилачке војске итд.

Неке оружане акције батаљона

Послије априлске офанзиве 1944. год. на андријевичком подручју остале су четничке групице по шумама које су упадале у села, узнемиравале народ, вршиле атентате и онемогућавале нормално функционисање народноослободилачких одбора. Мада је њихова моћ била прилично скрхана дјејством Седме црногорске бригаде и локалних јединица до 9. маја 1944. год., њихова активност ипак није била потпуно престала.²² Косметски батаљон ангажовао се, кад год је требало, на чишћењу терена од ових групаца и вршењу обезбјеђења према Кутима, Мурина, Шекулару итд. Једну од већих акција чишћења извршио је у правцу Марсенића Ријеке и Шекулара. Ове акције је изводио самостално или у садјејству са теренским јединицама и јединицама Друге пролетерске бригаде. Сва ова и друга питања рјешавана су у духу заједничког споразума са Командом мјеста, Народноослободилачким одбором и Мјесним комитетом КП у Андријевици.

У току јуна 1944. год. непријатељ је предузео офанзиву у Санцаку и Полимљу. Ноћу између 2. и 3. јуна 1944. појавиле су се непријатељске снаге на Чакору са циљем да дјејствују Полимљем ка Андријевици. Тада су се на подручју Андријевице налазили Друга пролетерска бригада и Косметски ударни батаљон. Дијелови Друге пролетерске бригаде успјели су да успоре непријатељско надирање тако да је овај успио да продре 4—5 километара од Мурина ка Андријевици (до села Улотине и Грачанице) тек 11. јуна 1944. год. У току ноћи 11/12. јуна 1944. предузете су офанзивне акције против непријатељских снага у долини Лима придоласком јединица ове бригаде са планине Зелетина на којој су вршиле десно бочно обезбјеђење из правца Гусиња и Плава. Иако су непријатељске снаге одбијене дјејством ове бригаде, оне добијају појачање, тако да су успјеле од 18. јуна 1944. год. да изврше још један продор Полимљем, али су већ 23. јуна 1944. год. поново принуђене да се ловуку ка Мурина.²³

²² Зборник, том III, књ. 7, док. 234 и 239.

²³ Радован Лекић, Андријевички срез 1941—1944, изд. 1961, стр. 476—477.

У споразуму са штабом Друге пролетерске бригаде Косметски батаљон је добио задатак да изврши замјену њених јединица на Зелетину и да врши обезбјеђење из тог правца, а тиме и штити десни бок Друге пролетерске бригаде при њеном надирању ка Мурину.

Јединице батаљона извршиле су покрет подножјем Јериње главе (к. 1517) и Превије, а затим врше марш на југ косама Зелетина ради замјене јединице Друге пролетерске бригаде изнад села: Бојовића, Ђулића, Цецуна, до близу Церанић и Дуљових катуна: источно од Кутске ријеке и Злоречице. Ту је на њих отворена ватра од стране балиста.²⁴ Борци батаљона успјели су да их натјерају у бјекство долином између Зелетина и Виситора, а затим принуде на одступање у нeredу у два правца: према извориштима Муринске ријеке и у правцу Гусиња и Плава. Дјејство је настављено у правцу групе која је одступала ка Мурину са циљем да јој се онемогући да се појави на десном боку Друге пролетерске бригаде.

Батаљон је овладао читавим гребеном Зелетине и на тај начин затворио правац према Полимљу са те стране. Слате су патроле још јужније, на Виситор, све до близу Плава и Гусиња, да врше извидницу из тог правца. Базе батаљона биле су у Церанић, Дуљовим и Голешким катунима.

Када су њемачке снаге добиле појачање и извршиле противнапад од Мурина ка Андријевици 18. јуна 1944. год., Митраљеска чета батаљона вршила је бочно дјејство из тешких митраљеза са истакнутијих положаја Зелетина на њемачке јединице, нанијевши им губитак од десетак мртвих и рањених, што је помогло Другој пролетерској бригади да их у противнападу поново протјера ка Мурину.

Положај батаљона од 23. јуна 1944, када су већ непријатељске снаге протјеране, преузимају јединице Друге пролетерске бригаде, а Батаљон одлази за Андријевицу.

Расформирање батаљона

Још прије акције на Зелетину вршене су припреме за одлазак батаљона за Ђаковичку Малесију ради дјејства из тог правца ка Метохији. У том циљу секретар ОК СКС за Косово

²⁴ Балисти су припадници албанског националистичког покрета „Национални фронт“ („Balli kombëtar“), основаног 1939. год. са задатком да води борбу против италијанског окупатора у Албанији. Покрет се због својих шовинистичких тенденција за проширење тзв. „Велике Албаније“ („Shqipëria e Madhe“), као творевине италијанског фашизма, све више претварао у оруђе окупатора. Послије капитулације Италије ступа у отворену сарадњу са њемачким окупатором и учествује у квислиншкој власти. Балисти су успјели да организују одреде који врше низ погрома на Косову и Метохији, Албанији, Црној Гори и Македонији, са циљем да спријече народноослободилачку борбу (Мала енциклопедија, I, 103).

и Метохију отишао је из Андријевице за Малесију ради припрема, а вратио се непосредно пред акцију на Зелетину. Батаљон је требало у комплетном саставу да иде за Малесију. За вријеме борбе на Зелетину одлука је промијењена. У споразуму са штабом Другог корпуса и члановима Покрајинског комитета КП за Србију донесена је одлука да се једна његова половина упути у Ибарску долину, ради распламсавања устанка у том крају и дјејства ка Косову, а друга половина за Ђаковичку Малесију, ради формирања већих војних јединица од људства које се већ тамо налазило и које је требало извући из Метохије да из тог правца дјејствују ка Ђаковици и Пећи.

У складу са овим издата је наредба Главног штаба НОВ и ПО за Косово и Метохију, 26. јуна 1944. год., о распуштању штаба Косметског ударног партизанског батаљона и његово људство подијељено је у двије чете.²⁵ Прва чета добила је задатак да иде за Ибарску долину, а Друга за Ђаковичку Малесију.²⁶

Истог дана група од 18 бораца, заједно са секретаром Обласног комитета, полази за Ђаковичку Малесију, као претходница у циљу припремања терена. Прва чета 28. јуна 1944. год. одлази из Андријевице ка Колашину, гдје је солидно наоружана и опремљена од стране штаба Другог корпуса и упућена, 3. јула, за Ибарску долину, као Ибарско-моравички одред.

Друга чета је остала да узме радио-станицу и још неки материјал, а и да се у њу доведе још људства из Пећи па да изврши покрет. Била је одређена група која је требало да иде за Пећ да по трећи пут доведе људство.

Још док се цио батаљон налазио у Андријевици, са штабом Другог корпуса, а на захтјев Друге пролетерске бригаде, било је разговора о томе да се све његово људство прикључи поменутој бригади. Овоме се супротставио секретар Обласног комитета, због предстојећих задатака у Метохији и на Косову, тако да није дошло до реализације ове замисли.

Борци Друге чете су 28. јуна 1944. год. ушли привремено у састав Друге пролетерске бригаде. Њен штаб је захтијевао да све ове борце стално задржи у свом саставу. Ово и због тога што је њен борачки састав представљао солидно припремљену политичку и војничку групу, те се као такав могао укључити и у њене редове. Представници ове чете ишли су два пута у Колашин у штаб Другог корпуса да би разговарали о овом захтјеву и наређењу штаба Другог корпуса да се потпуно укључе у јединице бригаде, а да је, због већ наведених разлога, њихов задатак да иду за Малесију.²⁷

Група бораца која је требало да иде за Пећ за трећу групу позадинаца, с обзиром на неизвјесност ситуације, није одмах по-

²⁵ АИК ПКП, ин. бр. 711.

²⁶ АИК ПКП, ин. бр. 1119.

²⁷ АИК ПКП, ин. бр. 400.

шла. Уто наступа непријатељска офанзива, 18. јула 1944. год., која је прекинула ове комбинације. Чета је водила борбу против непријатељских снага до 26. јула 1944. год. у саставу Друге пролетерске бригаде Друге дивизије.²⁸ Тада је Друга дивизија морала да изврши прегруписавање јединица ради продора ка топличко-јабланичком подручју.

У исто вријеме кроз Андријевицу и Колашин пошао је члан Обласног комитета за Косово и Метохију Душан Мугоша из Албаније на путу за Врховни штаб НОВ и ПОЈ и дао пристанак да ови борци остану стално у Другој пролетерској бригади.²⁹ Борци ове чете били су распоређени у све јединице бригаде. Незнатан број остао је на терену Андријевице, јер због старости није могао да издржи дуже маршеве. Једна група је пошла за Ђаковичку Малесију на захтјев Главног штаба НОВ и ПО за Косово и Метохију.

Значај оснивања и дјеловања батаљона

Косметски батаљон, иако је као комплетна јединица учествовао само у једној већој борбеној акцији, био је школа будућих војних и политичких кадрова, који су, у јединицама у којима су се касније налазили, служили за примјер, како у војничком тако и у политичком погледу.

Од чете са око 55 бораца која је пошла за Ибарску долину израстао је Ибарски одред са преко хиљаду бораца, не рачунајући борце које је дао оперативним јединицама. Он је на Копанику у безброј борбених акција, у периоду јул—новембар 1944. год., нанео непријатељу знатне губитке. Из Ибарског одреда израстао је, 7. новембра 1944. год., посебан Косметски одред. Од борачког састава Ибарског одреда формира се 13. децембра 1944. год. Шеста, а од Косметског одреда, 22. децембра 1944. год., Осма косовско-метохијска бригада. Сви борци који су пошли из Андријевице, изузимајући оне који су погинули у борбеним акцијама у првој фази борбе, заузимали су најважније положаје у штабовима одреда и бригади.

Од бораца који су пошли у Албанију израстали су војни и политички кадрови у Четвртој косовско-метохијској бригади.

Из редова бораца који су прикључени Другој пролетерској бригади израстали су војни и политички руководиоци у њеним четатама и водовима. Они су својим херојским подвизима доказали да часно носе име пролетера. Приличан број њих дао је животе у многобројним тешким окршајима које је бригада водила.

БРАНКО БОШКОВИЋ

²⁸ О борбама на подручју Андријевице у андријевичкој операцији види Зборник, том III, књ. 8, док. 14, 24—36, 38—45, 47—55 и 354.

²⁹ Душан Мугоша-Дућ, као члан Обласног комитета КП, био је упућен 1941. год. у Албанију да помогне у организовању јединствене партије и устанка албанског народа. Као такав одржавао је везу са Обласним комитетом, Покрајинским комитетом за Црну Гору, Воку и Санџак и Врховним штабом НОВ и ПОЈ.